

A Polgári Törvénykönyvről szóló új törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény előkészítéséről, valamint a további jogalkotási feladatokról szóló 1131/2009. sz. Kormányhatározat rövid ismertetése

2009. szeptember 21-én az Országgyűlés elfogadta az Új Polgári Törvénykönyvről szóló előterjesztést (191 igen, 168 nem és 4 tartózkodás mellett). A Ptk. Törvénytervezethez a kormány az utolsó pillanatban több száz módosító indítványt nyújtott be (pl. a közjegyző mégsem bonthatja fel majd a házasságot, és a bejegyzett élettársi kapcsolatban élők sem fogadhatnak örökbe gyermeket, stb.). Az 50 év után született új kódex döntő többsége 2010 május 1-jén lép hatályba, a szerződésekről szóló könyv egy része 2011-ben, a gondnokság bizonyos szabályai pedig csak 2015-ben. Az Új Polgári Törvénykönyv miatt hamarosan egy sor más törvényt és jogszabályt is meg kell alkotnia az Országgyűlésnek, illetve a Kormánynak.

A Kormány időközben, illetőleg a most elfogadott időpontot jóval megelőzően, éppen a várható hatálybaléptetés problematikájára és az előkészítéssel összefüggő kötelezettségekre tekintettel augusztus 3-án kormányhatározatot fogadott el, mely az alábbi lényeges elemeket tartalmazza:

„1. A Kormány elrendeli az új Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény előkészítésének folytatását és a további jogalkotási feladatok elvégzését a 2-4. pont szerinti ütemezésben és felelősi rendben.” A Kormány tehát úgy ítélte meg, hogy a feladat olyan jelentős, hogy az új Ptk. hatályba léptetéséről és végrehajtásáról is új törvényt kell hozni. Mindez egyébként nem számít szokványosnak.

2. Az 1. pont szerinti feladat teljesítése érdekében a következő törvénymódosítások, továbbá új törvények megalkotására irányuló törvényjavaslatok, illetve törvénycsomagok tervezeit kell elkészíteni és a Kormány elé terjeszteni a mellékletben szereplő szabályozási elvek:

2.1. az új Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény (Ptké.) (határidő: szeptember 09 (múlt héten még nem történt meg tudomásom szerint)

2.2. szociális és munkaügyi törvénycsomag (szeptember 09.)

2.3. egészségügyi törvénycsomag (szeptember 30, a későbbiekben is minden esetben a csoportos perleést kivéve a határidő 2009. szeptember 20 vagy 30.))

2.4. pénzügyi törvénycsomag

2.5. oktatási és kulturális törvénycsomag

2.6. az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény módosítása

2.7. az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelet módosítása

2.8. a gondnokoltak és a támogatott személyek, valamint az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásáról szóló törvény

2.9. a társadalmi szervezetek, alapítványok, egyéb, nem a cégbíróóság által nyilvántartott szervezetek nyilvántartásáról szóló törvény

2.10. a hagyatéki eljárásról szóló törvény

2.11. a csoportos perlésről szóló törvényi szabályozás (határidő 2010 harmadik negyedév vége)

A fentiekből jól látható milyen volumenű. törvénymódosítási igényt generál az új Ptk. elfogadásához kapcsolódó koherencia, fenntartási, megteremtési igénye. Mindez csak úgy valószínűsíthető meg, ha az új Ptk.-hoz kapcsolódó jogalkotási tevékenység koordinációjáért felelős igazságügyi és rendészeti miniszter egy kormány-előterjesztésben meghatározza azokat a koncepcionális döntési szempontokat melyek figyelembe vétele biztosíthatja az az egyes javaslatok közötti tartalmi összhangot. Ezen koncepcionális előterjesztés beterjesztési határideje is szeptember 09. volt, eddig nincs róla hír.

Természetesen nemcsak törvényi szintű módosítási igények merülnek fel, hanem elő kell készíteni a kormányrendeleti és miniszteri rendeleti szintű jogszabályoknak az új Ptk.-val összefüggésben szükséges módosításait is egy olyan munkafolyamatban, melyben október 31. napjáig a szükséges módosításokra irányuló részletes tartalmi áttekintést kell előkészíteni, majd november 30-ig, meglehetősen feszes határidővel a konkrét megszövegezett jogszabálytervezeteket kellene előkészíteni.

Mivel az új Ptk. elfogadásánál az egyik alapvető szempont a költséghatékonyság és az ügyfelek korszerű, elektronikus úton történő tájékoztatása követelményének figyelembe vétele volt, de ennek biztosítása nem csak a Ptk-ban szabályozott, de szervezeti-technikai okokból egyéb törvényi és más jogszabályi módosítási javaslatokat is szükségessé tesz. Ez okból kell javaslatot előkészíteni, melynek szeptember 09. a határideje, a gondnokoltak, a támogatók és támogatott személyek, valamint az előzetes jognyilatkozatok, valamint a társadalmi szervezetek, alapítványok és egyéb, nem a cégbíróóság által nyilvántartott szervezetek közhiteles nyilvántartása vezetése módjára, jogi-szervezeti feltételeire.

A Kormányhatározat szerint a fentiekben túl fel kell mérni az új Ptk. alkalmazásához szükséges személyi, tárgyi feltételeket - különös tekintettel a gondnokság alá helyezéssel összefüggő új szabályokra - és a szükséges forrásokat a 2010. évre szóló költségvetés tervezésénél figyelembe kell venni. Ez okból a Kormány felkéri az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsot a fenti feladat végrehajtásának elősegítésére. A 2010. évi költségvetési tervezés során biztosítani kell, hogy az új Ptk. hatálybalépésével összefüggő feladatok ellátása ne járjon a fejezeti költségvetési előirányzat túllépésével. Gondoskodni kell továbbá az új Ptk. és a kapcsolódó jogszabályok alkalmazására való felkészülésről, a szakemberek képzéséről, továbbképzéséről, valamint a szabályozás kommunikációjáról az új rendelkezések széles körű megismertetése érdekében.

A kormányhatározat külön mellékletben határozta meg az új Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény, valamint az új Ptk.-hoz kapcsolódó külön törvények előkészítésével összefüggésben irányadó szabályozási elveket.

Ezek az elvek az alábbiak:

1.1. Az új Ptk. hatálybalépésének időpontja - az 1.2-1.3. pontban foglalt kivételekkel - 2010. május 1. napjában kerüljön meghatározásra.

1.2. Egyes, a gazdasági forgalomban tömegesen előforduló szerződéstípusok vonatkozásában - ha az a kódexben bevezetésre kerülő újításokra figyelemmel, a fogyasztók és a szolgáltatást nyújtók felkészülése érdekében szükséges - a hatálybalépés időpontját 2011. január 1. napjában indokolt megállapítani.

Hosszabb felkészülési idő szükséges különösen a következő szerződéstípusoknál:

- a közvetítői és az üzletszerzői szerződés (Ötödik Könyv Harmadik Rész 3. cím II. fejezet)
- pénz- és hiteljogviszonyok (Ötödik Könyv Harmadik rész 6. cím)
- biztosítéki szerződések (Ötödik Könyv Harmadik rész 7. cím)
- biztosítási szerződések (Ötödik Könyv Harmadik rész 8. cím)
- bizalmi vagyonkezelés (Ötödik Könyv Ötödik rész).

1.3. A hivatásos gondnok által ellátható gondnoki feladatokkal összefüggésben az új Ptk. 2:33. § (6) bekezdésében foglalt követelményt előíró rendelkezés (egy hivatásos gondnok legfeljebb húsz gondnokság alatt álló személy vonatkozásában járhat el) hatálybalépésére 2015. január 1. napjával kerüljön sor azzal, hogy 2012. január 1. napját követően egy hivatásos gondnok a jelenlegi maximum harminc gondnokolt személy helyett legfeljebb huszonöt nagykorú korlátozottan cselekvőképes személy tekintetében járhatson el.

2. Az új Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény (Ptké.), valamint az új Ptk.-hoz kapcsolódó törvények, törvénycsomagok hatálybalépésének időpontja igazodjon az új Ptk. hatálybalépésének az 1. pontban meghatározott rendjéhez.

3.1. Az új Ptk. rendelkezéseit - a 3.2-3.3. pontban foglalt kivételekkel - a kódex hatálybalépését követően létrejött jogviszonyokban lehet alkalmazni.

3.2. Az új Ptk. rendelkezéseit a hatálybalépését megelőzően létrejött jogviszonyokra - törvény erre irányuló kifejezett rendelkezése esetén - akkor lehet alkalmazni, ha az adott rendelkezés a hatálya alá tartozó valamennyi személy számára jogbővítő hatású.

3.3. Az új Ptk. hatálybalépését megelőzően létrejött tartós jogviszonyokra - főszabályként - a jogviszonyok létrejöttékor hatályos törvény (1959. évi IV. törvény, a továbbiakban: hatályos Ptk.) rendelkezései az irányadóak. A Ptké. azonban elírhatja, hogy ha a felek az új Ptk. hatálybalépése előtt megkötött tartós jogviszonyt alapító szerződésüket utóbb módosítják, kötelesek a szerződéses kikötéseket és az új Ptk. eltérést nem engedő rendelkezései közötti összhangot biztosítani. Meg kell vizsgálni, hogy az új Ptk. egyes (így pl. a fogyasztók védelmét szolgáló vagy az általános szerződési feltételekkel összefüggő) rendelkezései a tartós jogviszonyokban meghatározott időpontot követően kerüljenek-e kötelező alkalmazásra.

3.4. Ha az új Ptk. valamely jogintézményt megszüntet, ez a körülmény nem érinti a kódex hatálybalépése előtt hatályos Ptk. alapján kikötött vagy más okból alkalmazni rendelt szabályok figyelembevételét.

4. Az új Ptk.-nak a kizáró gondnokság jogintézménye megszüntetésével és a korlátozó gondnokság szabályainak érdemi megújításával kapcsolatos rendelkezéseinek bevezetése során mindenekelőtt a következőkre kell figyelemmel lenni:

- a) Az új Ptk. 2010. május 1-jei hatálybalépését követően induló gondnokság alá helyezési eljárásokban már az új törvény előírásait kell alkalmazni.
- b) Az új Ptk.-t kell alkalmazni a hatálybalépésekor folyamatban lévő eljárásokban is, amennyiben az új törvényi rendelkezések a gondnokság alá helyezendő személy számára kedvezőbbek. (Folyamatban van az az eljárás, amelyben az új Ptk. hatálybalépésének időpontjában a bíróság határozata még nem emelkedett jogerőre.)

c) Az új Ptk. hatálybalépésekor jogerősen lezárult eljárásokban hozott határozatok felülvizsgálatát és a határozatoknak az új kódex rendelkezéseihez való igazítását (a kizáró és az általános érvényű korlátozó gondnokság helyett az ügycsoportokhoz kötött korlátozó gondnokság teljes körűvé tételét) a hatályos törvény szerinti öt éves kötelező felülvizsgálat keretében kell elvégezni. Amennyiben a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezés véglegesen, felülvizsgálati kötelezettség nélkül történt, ott az új Ptk. szabályaihoz való igazítást az új Ptk. hatálybalépésétől számított öt éven belül el kell végezni.

d) A cselekvőképességet kizáró gondnokság az új Ptk. hatálybalépésével szűnjön meg, és az új Ptk. hatálybalépését megelőzően cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett személyekre az új Ptk. hatálybalépésének időpontjától a c) pont szerinti felülvizsgálat jogerős lezárultáig az általános érvényű korlátozó gondnokság alatt álló gondnokoltakra irányadó szabályokat legyen kötelező alkalmazni.

5. A hatályos Ptk. egyes fogalmaira (pl. gazdálkodó szervezet) való jogszabályi hivatkozásokat ki kell váltani. A jogbiztonság érdekében a hivatkozásokat tételesen és nem „mozaikszerű” utalással, hanem a törvényszöveg szakaszát (bekezdését) módosítva kell átalakítani. A jogrendszer koherenciájának javítása érdekében az új Ptk. Hetedik Könyvében szereplő fogalmakra való hivatkozást indokolt beépíteni mindazokba a törvényekbe, amelyek használatában az adott fogalom nem igényel sajátos, az új Ptk.-tól eltérő értelmezést. Az új Ptk.-ban is megjelenő fogalom vagy annak helyébe lépő fogalom (pl. a gazdálkodó szervezet helyébe a vállalkozás fogalom lép) esetén mindenekelőtt azt kell tehát megvizsgálni, hogy az új tartalom megfelelő-e az adott törvény szabályozásában, vagy helyette saját definíciót kell adni.

6. A fogalmi hivatkozásokon túlmenően valamennyi, a hatályos Ptk.-ra, annak egy adott szabályára, paragrafusára vagy jogintézményére történő törvényi utalás esetében - csakúgy mint a hatályos Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1960. évi 11. tvr., a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) és ez utóbbi törvény a hatálybalépésére és végrehajtására kiadott 1952. évi 23. tvr. (Csjté.) esetében - a hivatkozás módosítani kell. Amennyiben egy jogszabály pontos megjelölés nélkül utal a Polgári Törvénykönyvre - ha a hivatkozás tartalmilag továbbra is helyes és az a jogalkotó szándékában áll -, úgy jogszabály-módosításra nincs szükség. Az 1959. évi IV. törvényszámra történő hivatkozás esetében azonban módosítás szükséges úgy, hogy az utalásból a pontos megjelölés elhagyásra kerüljön. A Ptk. egyes paragrafusaira történő hivatkozás esetében ezek módosítása szükséges, és - amennyiben lehetséges - a hivatkozást a jövőben egy adott jogintézményt, szabályt megfogalmazva, paragrafusszám nélkül kell megtenni. Paragrafusszám feltüntetésére csak ott kerüljön sor, ahol a hivatkozás másképpen nem oldható meg.

7. Az új Ptk. végrehajtásához szükséges Ptké.-beli rendelkezéseket könyvenként, arra a paragrafusra utalva kell megállapítani, melynek végrehajtását szolgálják.

8. Az új Ptk. számos esetben, például a részletes szabályok vagy további rendelkezések megállapítása érdekében, külön jogszabályra utal. Azokban a tárgykörökben, ahol az ilyen jogszabály kiadására vonatkozó felhatalmazás nem származtatható az adott tárgykör szempontjából releváns törvényből, hanem a tárgykör kifejezetten a Ptk.-hoz kötődik, a Ptké.-ben felhatalmazást kell adni a jogszabály kiadására.

A fentiekre tekintettel a későbbiekben rendszeresen visszatérünk az Új Ptk.-hoz kapcsolódó jogalkotási folyamatra.

dr. Koszoru István